

tantum improprie dictum, neg. ma. & conc. mi-
neg. conseq. Sufficiat ad puram omissionem li-
beram, ut actus primus involvat cognitionem
finis, vel motivi; alias enim non est liber: non
autem debet emissio hanc cognitionem respi-
cere. Ad confirm. neg. conseq. ex modo di-
ctis.

121. Ob. g. Si actus secundes liber non debet respicere motivum, vel cognitionem eius, tunc erit liber per solam coextinentiam cognitionis, vel motivi: hoc dicimus potest; ergo, prob. min. possum coexistere duo motiva incomposita, e. g. potest aliqui proponi omisso faci de resto, ut utilis ad ludendum, & ad dormendum: in hoc calu non potest dici, quod omisso pura libera fiat propter utrumque motivum, & tamen utrumque coexistit; ergo. Resp. conc. ma. intellectam, de libertate explicata. n. 109. neg. min. ad prob. dicit ma. possum coexistere (intellige, in intellectu) motivis incomposita quod existentiam realem. coher. ma. quod existentiam tantum intentionalem, vel etiam tantum indirectam motionem, neg. ma. & mi. & faci ob alia motiva. Si autem voluntas, dum pure omittit, circa nullum motivum elicit ultimum acutum, reprobantem motivum, videtur ab omnibus negare moveri. Si petas, quodnam instali calu magis moveat, dicendum, in actu secundo omnia equaliter movere: in actu primo autem quodlibet movere juxta suam dignitatem, vel apprehensionem melius, aut majorem congruitatem cum voluntate.

123. Dices 2. Ex hoc sequitur, quod, si cui incidenter varia motiva omittendi factum, t. g. occasiones furandi, fornicandi, inimicum occidendi, & dein quis pure omittet, tunc omnia ista moverent: adquocque talis contraheret omnes istas malitas: sed hoc juxta Arriagam 4. tr. de merito. disp. 53. sec. 7. n. 12. & seq. vel valde absurdum est. Resp. inquirimus

ad clariorē intelligentiam notandum 1. Aliud est facere, ut omisio sit libera, aliud est ad eam mouere. Ut sit libera, e.g. omisio faci, requiri entam motivum attrahens ad audiendum sacram; alias non darest judicium indifferens: hoc tamen mortuum non moverat ad omissionem, sed, prius ei opponitur. Notandum 2. Aliud est, mouere posse, seu, in Arriaga loquuntur, mouere directe; hoc enim est, cauere actionem positivam: aliud est, mouere negativē, seu, du iterum loquitur Arriaga, indirekte, hoc est, tantum impedit actionem positivam. Sic e.g. movent aliqua motiva negativē ad omissionem faci, dum faciunt, ut intellectus auditonem eius apprehendat, non tanquam purum bonum, à quo necessitatur, sed, ut aliquo modo malum, & qua ideo omitti possit. Taliā autem duo motiva, sic negativē tantum moventia, eas sint quoad existentiam realem incompossibilita, sunt tamen compossibilita quoad existentiam intentionalem, sive, possunt esse simul cognita: & hinc talia duo motiva possunt simul negativē, sed, indirekte, mouere ad puram omissionem faci, sive impedit eū auditonem.

Nam e. g. Indus, & somnus, licet non possint simul phisice existere, tamen, quia possunt simul cognosciri, possunt impedit auditionem faci; impedient enim, non quatenus voluntas utrumque eodem tempore vulpi facere, sed quatenus utrumque auditionem faci proponit, ut impedimentum duorum bonorum sensibilium, scilicet somni, & ludi, quæ duo bona sensibilia, non quidem potest voluntas simul habere, potest tamen etiam per actum positivum (s. velut hunc elicere) utrumque intendere, vel propter utrumque pure omittere sacram: potest etiam potesta ex iis eligere, quod vulp. somnus, vel ludum: atqui facilius omittitur, quod impedit plura bona, etiam tantum disjunctive obtinibili, quam cum impedit tantum unum.

malitiam fornicationis: ergo. Resp. dist. ma illa objecta essent motiva positivæ moventia neg. ma. negativa tantum moventia conc. ma. dist. etiam min. qui aliquid positivè facit ex mortivo peccaminario. conc. mi. qui tantum pure omittit. neg. mi. & conseq. Si quis in eo cali positivè dicetur: *Nolo audire sacram*, ut possim fuxari: nihil decernendo fornicatione &c. nec eam positivè rejiciendo, contraheret quidem malitiam furti, sed non fornicationis: ergo etiam, si omnino pure omittat, nullam contrahit aliam malitiam, quam, quia ipsi omissioni est intrinseca, scilicet, quid sit contra praeceptum de audiendo sacro.

Erat igitur ut bene discutir Ariaga, loc. cit. n. 112, cuius finis extrahens medio non conferatur.

112. Dices i. Ergo fatem omne motu, inclinans ad omissionem puram faci, etiam movet ad illam, nec potest ullum dicti, aut esse neglectum. Ref. conc. illatum, intelligendo illa, quia illius, ex parte medicorum, conser-
vatur per amorem medi, nisi medium positivè ad illum finem per aliquam intentionem ordinetur; nam, cum alias nullo modo sint connexa, nec unum oritur ex alio, non est illa ratio, cur debet

intrinsicè bonitas, & malitiae ratione objectorum, vel tendentia, e. g. amor DEI est intrinsicè bonus ratione objecti, & amor blasphemie intrinsicè mala ratione tendentia.

127. Dico cum Suarez in 1. 2. tr. 2. disp. 1. de voluntario sec. 3. n. 13. Valquez in 1. 2. disp. 33. n. 13. (Cubi dicti esse sententiam omnium) Ovidio, Tannero, Rhodes, Arriaga, qui citar Molinam, & Salas, ac Recentiores communiter.

128. Confir. 2. Si actus esset intinseco liber, tunc deberet essentia alter respicere cognitionem indifferenter, proponentem motiva allientia, & retrahentia: vel, si non esset una cognitio, repräsentans utraque motiva, sed essentia

ARTICULUS V.

An libertas sit intrinseca, vel extrinseca actus.

126. **Q**uartus est, an actus liber, qui talis, seu specifitative sumptus, ex essentia sua, & intrinsecis suis praedictis, sit liber, seu essentialiter exigat procedere ab actu primo indifferente, & libero, ita, ut non possit procedere idem actus a potentia necessaria: an verò si indifferens, ut a potentia libera, vel necessaria, procedat; si enim ita indifferens est, tunc, si procedat à potentia libera, denominatur liber, si à necessaria procedat, denominatur necessarius: atque adeo denominatio liber est extrinsecus, proveniens ab actu primo libero. Unde, qui hoc leendum defendunt, dicunt quidem, quod actus liber reduplicative sumptus (nam sic involvit actuum primum proximum liberum) differat à necessario reduplicative sumpto (qui involvit actuum primum necessarium) at non differat tantum specifitative peccaminosus: sed hic non potest essentialiter recipere cognitionem, seu illustrationem supernaturalem: ergo, ma pat, nam ad potentiam liberam, elicendi actu supernaturalem, requiriunt illustratione supernaturalis, & haec potentia expissione debet dari in homine, non tantum, quando uter p̄ceptum ad actu supernaturalem, sed etiam alia, quando homo posset actu supernaturalem elicere, & elicit portis peccaminis, quod frequenter contagiit, mi superior probatur. actus, essentialiter recipiens pravam illustrationem supernaturalem, hanc essentialiter exigit, atque supererat vires natura creaturæ, & est supernaturalis: talis non potest esse actus peccaminosus: ergo. Adde, quid per se absurdam videatur, grāiam Theologicā supernaturalem esse principium essentialiter requisitum ad peccatum.

Quid hac in eis fenestrat S. Thomas, certant
inter se magni viri: ipse Angelicus quidam
hunc ex profecto non tractat: dicit tamen, 1. 2.
q. 67. a. 6. quod idem numerus amor, qui est in
via, sit etiam in patta. Et quamvis sapere uta-
tur termino *charitas*, non intelligit habitualem;
quia dicit, visionem esse caufam ejus amoris,
sicut charitatem, qua tamen visio non est causa
habitus charitatis, quem presupponit, sed tan-
tum actus: ergo videtur admittere, quod idem
actus sit indifferens, ut si liber in via, & nece-
farius in patta. Nec obstat, quod, 1. 2. q. 79. a.
1. in corp. dicat: *Bonum & malum sunt per se dif-
ferentia adiutori voluntatis*; non enim loquitur de
bonitate, & malitia, ratione libertatis, sed ratio-
ne tendentiae, vel objectorum, ut patet legenti:
atque communiter admittitur, quod actibus sit

rais necessariò displiceat DEO &c. Ceteri etiam ipsa actio productiva, liberè, & ex electione, ponuntur: ergo etiam ipsa est intrinsecè libera; alias gratis dicuntur, effectum per illam productum esse intrinsecè liberum: ex hoc ipso autem etiam actio est peccaminosus in fe, non minus, quam qualitas actus, per eam producta: ergo male dicuntur actio esse connexa cum principiis Theologice supernaturalebus.

Tandem, si adverfarioris licet dicere, quod actus liber tantum indeterminata exigat, vel cognitionem supernaturalem, vel naturalem, licet etiam nobis dicere, quod tantum indeterminata exigat, vel cognitionem indifferenterem, vel necessitatem, adeoque etiam actum esse indifferenterem, ut sit liber, vel necessarius. Noto tamen, à nobis tantum negari, actus, qui defacto datur, esse intrinsecè, vel essentialiter liberos: non autem negari, ullum possibilem esse, qui sit intrinsecè liber, quamvis non puteamus, possibilem esse actum peccaminosum liberum, & simul essentialiter connexus cum gratia supernaturale.

130. Respondet Esperza de abibus hum. q. 14. ad 5. actum illum liberum, seu peccatum naturale, esse potius infranaturale, equod pejus sit, quam alius peccatum, non supponens principium supernaturale; cùm averti à DEO, ut auctor superne, & resistere illustrationi supernaturali, sit dexterus, quam contemnere tantum motivum naturale: addit, quod non exigat hoc peccatum principia supernaturale ut influentia, sed tantum ut retrahentia, adeoque vincenda. Sed contra. Neque quod hoc peccatum pejus sit, neque quod exigat tantum principia supernaturalia, ut retrahentia, impedit, quod minus hoc peccatum sit supra vires naturæ; quia his foliis nonquam fieri potest, ut ipsum detur: ergo habet totum, quod requiri definitio enti supernaturali communiter recepta. Quodsi etiam omittatur, quod hoc peccatum, in sensu illo strictiori, ad quem adverfarioris requirent influxum, non sit supernaturale, tamen hoc ipsum jam videtur fatis absurdum, quod peccatum dari non possit sine principiis supernaturalibus, realiter existentibus, & constituentibus actum primum proximum ad illud. Aliud est, quod peccata quzdam tendant in objecta supernaturale; nam non exigunt illa revera, sed tantum apparenter dari, ut in simili dici solet circa peccatum essentialiter irremissibili, de quo solet agi in traditu de Panitia.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

131. Ob. 1. Actus liber, si bonus est, specialiter placet DEO praæ actu necessario: vel displiceat ei, si malus est: ergo intrinsecè differt à necessario. Relp. neg. conseq. placet enim DEO magis actus elicitus in circumstantiis libertatis, quam necessitatis: vel econtra magis displicet. Analogia habetur in actu externo, e. g. commissione carnis prohibita: hæc non mutatur intrinsecè per prohibitionem, vel diem Veneris: & tamen

in circumstantiis prohibitionis, vel diei Veneris, debet displicere Christiano, ut objective, & materialiter mala: si tamen ea commissio efficit in aliis circumstantiis, e. g. si esset necessaria ad conservandam vitam, deberet placere, ut objective, & materialiter bona.

132. Ob. 2. Honestas, & inhonestas, laudabilitas, vel vituperabilitas, est intrinsecè actu: sed hoc est formaliter libertas: ergo. ma. prob. si honestas, vel inhonestas &c. non est intrinsecè actu, homo non est laudabilis, vel vituperabilis ob actus liberos, sed tantum ob aliquas circumstantias, e. g. ob concurredum indifferenterem DEI, quem tamen habere, vel non habere, non est in potestate hominis: hoc est absurdum: ergo. Relp. dist. ma. honestas, vel inhonestas, laudabilitas, vel vituperabilitas objectiva, de qua n. 93. est intrinsecè conc. ma. formalis. subdist. est intrinsecè inadæquate: conc. mz. adæquate neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad probationem. neg. mai. homo tamen est laudabilis ob actus liberos, non quidem nude, vel specificative simplos, sed reduplicative, ut liberos, seu in his circumstantiis elicitos: est enim laudabile, quod voluntas agat bene, dum potest male agere: econtra est vituperabile, si agat male, dum potest bene,

133. Dices 1. cùm Haunoldo. Agere in his circumstantiis, nihil est aliud, quam, dari actum cum concursu, & judicio indifferente: sed ipsa actus in se non est laudabilis: ergo tantum circumstantia cum reddunt laudabilem: ergo homo tantum est laudabilis ratione circumstantiarum. Resp. 1. retroquando argumentum in superiori exemplo. Comebito, objectivè mala, nihil est aliud, quam actus & omissioni. quia saltem sèpè est in se inadæquate laudabilis ex num. preced. om. etiam primam consequentiam at secundam nego. Non est hæc consequentia bona: Actus est laudabilis ratione circumstantiarum: ergo etiam homo tantum est laudabilis ratione circumstantiarum; quia, cùm actus verè denominetur laudabilis à circumstantiis, potest iste, ut in ea denominata, postea denominare ipsum hominem laudabiliter agentem: imo, cùm homo in sensu questionis, non possit denominari laudabilis, nū ut agens, & ratione circumstantiarum non agat, non potest à solis circumstantiis denominari laudabilis: sicut non potest à sola proibitione commissio homo denominari materialiter male agens, si agat ignoranter: vel formaliter male agens, si agat scienter: sed talis denominatio provenire debet ab ipsa commissione, ut prius denominata mala, à circumstantiis proibitionis.

134. Dices 2. Est imperceptibile, quod circumstantia per se indifferentes, vel bona, denominent actum malum: vel circumstantia mala denominent actum bonum: ergo responso non subsistit. Relp. neg. ant. Hoc fit multis; sepius enim non convenit pars prædicatum, quod convenit toti (e. g. anima non potest dici homo) in se parti convenit prædicatum op-

positum. Sic delictum, quod est pars poena iustæ, non est iustum, sed injustum: econtra prohibito est bona, & res prohibita est mala. Scilicet potest forma denominare, non tantum per convenientiam, sed etiam per contrarietatem.

135. Dices 3. Ergo etiam homo potest denominari iustum à forma iusta. Relp. Si sermo si de iustitia strictè tali, & supernaturali, id fieri non posse: quia hæc est gratia sanctificans, saltem in hac providentia. Quid in alia providentia fieri possit, non esse necesse examine. Arrigat air, te saltem nullam videre impli- cantiam in eo, quod quis denominetur iustum per duas formas pariales, quarum neutra le sola est iusta. Quidquid sit: etiam adverfarior debet concedere, quod sit magna diversitas inter denominations: & ex eo, quod res non possit fieri alia per nigredinem, non sequitur quod non possit fieri mala per bonam prohibitionem.

136. Dices 4. Totum malum semper involvit unam partem scotum malam: sed juxta nos in actu libero male nulla pars est scotum mala: ergo &c. Relp. neg. mai. Sicut ex pluribus, scotum pulchris, potest fieri aliquid deformis, si scilicet constituta non sit proportionata: ita ex pluribus, scotum indifferenteribus, potest fieri malum moraliter. Si replices: cur ergo DEUS odio habet actum secundum, & non prium: cum uterque in se sit indifferens? Resp. Illud DEUS odio habet, quod denominatur malum: sed hoc est actus secundus: sicut illud beatificatur, quod habet denominationem amici DEI post mortem: quod est homo, & non gratia. Ratio anterior est: illud DEUS odit, quod est transgredio legis: atqui solus actus secundus est transgredio legis: ergo.

137. Ob. 3. Potentia libera differt à necessaria: ergo etiam actus liber differt à necessario. prob. conseq. Actus habet connexionem cum potentia: ergo actus liber cum potentia libera. Confi. 1. Actus liber intrinsecè pendet à dominio voluntatis: ergo. Confi. 2. Actus liber essentialiter connectitur cum indifferenti decreto, & concursu DEI: ergo. Resp. dist. antec. Potentia libera adiquata differt à necessaria. conc. antec. tantum inadæquate. neg. antec. & conseq. ad prob. dist. antec. actus habet connexionem cum potentia adæquate. neg. antec. cum inadæquate. conc. antec. & neg. conseq. non enim quilibet actus connectitur cum omnibus conditionibus, ex parte actus primi requisitionis; sed tantum cum principiis influentibus: adeoque non connectitur cum tota potentia, sed tantum cum inadæquate: hæc autem potest esse necessaria, vel libera, prout comparates adjunguntur. Ad utramque confirmationem. neg. antec. quod non probatur.

138. Dices. Dominum voluntatis, judgmentum, & concurredum indifferentes, sunt priores naturæ ad actum liberum: ergo actus liber essentialiter connectitur cum illis. antec. prob. si ista non essent priores naturæ, tunc, si DEUS intuitu actus necessarii conferret in eodem intanti, sed pro posteriori signo, concurredum, & cognitionem indifferenter, talis actus efficit liber: hoc est ex terminis fallum: ergo. Respondeo, qualitatem

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

nem esse de nomine, quid sit prius statu. Aliqui dicunt, omne illud esse prius naturæ, quod constituit aliquo modo actum primum: ali insuper requirunt, ut conduceat ad actum secundum: & hinc volunt, gratiam actuslibem, etiæ constitutam actum primum liberum ad peccatum, tamen non esse naturæ priorem ad peccatum.

Jam, qui dicunt, ea, quae sunt priores naturæ, debent essentialiter respici ab effectu, negant aut, qui dicunt oppositum, negant conseq. & quia hoc secundum mihi videtur probabilius, om. antec. neg. conseq. non enim omnia, quae sunt priores naturæ, debent essentialiter respici ab actione; nam e. g. applicatio ignis est juxta communem prior naturæ ad combustionem, quamvis hæc in individuo absolute posset dari sicut omni, & naturaliter etiam, sine ista applicatione, ad prob. neg. mai. nam pro eo instanti concursus ille, atque judicium, non constituerent actum primum: consequenter potentia non fuisse libera ad eum actum elicendum. Aliud est, si actus ille esset qualitas, & posset per novam actionem pro sequenti instanti conservari; tunc enim posset admitti, actum, in primo instanti necessarium, posse in secundo esse liberum.

139. Ob. 4. Vitalitas est intrinsecè actu: ergo etiam libertas, prob. conseq. non minus ad actum liberum requiritur potentia libera, quam ad actum vitalium potentia vitalis: ergo. Idem argumentum fit de supernaturate actu. Confi. Non potest marus denominari albus ab actu primo: ergo neque potest actus denotari liber. Relp. om. ant. neg. conseq. ad prob. neg. conseq. Ad actum hodiernum, vel hodie elicium, requiritur etiam principium hodiernum, quin tamen denominatio hodierni sit intrinsecè actu: scilicet, non minus ad denominations extrinsecas requiruntur forme, vel principia extrinsecæ, quam ad intrinsecas intrinsecæ: ex eo igitur, quod alius necessariò requiritur, non inferitur, quod sit principium intrinsecum, vel essentialiter respectum: fed'bet attendi natura ipsius denominationis.

Actus vitalis, saltem in sententia eorum, qui hos actus identificant cum actione productiva (nam in sententia voluntium, eos esse qualitates, posse negari antecedens) debet necessariò habere essentialiem intrinsecum respectum ad principium vivens; nam actio vitalis est actio essentialiter immutans, & essentialiter exigens productum, & recipi a potentia producente, que si vitalis: non autem probatur, quod eodem modo se habeat actus secundus liber ad actum primum liberum. Eodem modo responderetur, si objiceretur, quod supernaturæ sit intrinsecæ actu: quia actus talis essentialiter exigit produci ad una saltem causa supernaturæ. Ad confirm. neg. conseq. & ritorq. argum. Denominatio alii non est essentialis subiecto: ergo neque denominatio liber. Scilicet pro varietate denominationum etiam varie ad invicem se habent constituta.

140. Ob. 5. Propositione non potest de vera transire in falsum: ergo nec actus de libero in necessarium. Confirm. Omnis actus liber est virtualis volunti sui: ergo perfectio sui, adeoque intrinsecè liber, nec potens fieri necessarius. Relp. antecedens negant multi insigiles Philoso-

phi:

phi: quare ex supposito tam dubio parum firmi infertur: om. tamen antec. neg. conseq. Si antecedens est verum, ratio est; quia propositio non potest mutare objectum representationis, cuius est essentialiter imago: sicut etiam non potest eadem voluntas mutare objectum, in quo tendit: at nulli tali mutatione objecti opus est, ad transiit à libertate ad necessitatem, sed tantum mutatione aliqua circumstantiarum. Ad confirm. dist. antec. actus liber est virtualis voluntas sui ut liber: neg. antec. sui tantum specificative sumptu. conc. antec. & neg. conseq.

141. Dices. Si actus liber fueret necessarius, mutaret objectum: ergo nulla responsio. prob. antec. objectum voluntis non est tantum res, ut cito in se, sed ut est apprehensa: ergo etiam cognitio est objectum: atque longè alia est cognitio, si actus sit liber, quam si sit necessarius: ergo, prob. antec. objectum sapientiae in se est malum, vel impossibile: ergo voluntas non potest ferri in illud, ut est in se, sed ut representatur à cognitione, tanquam bonum, & possibile. Hoc argumentum probaret, quod cognitio finis sit causa finalis partialis, contra communissimum; nam etiam finis tantum causat ut cognitus. Resp. neg. antec. ad prob. neg. conseq. ad prob. antecedens conc. tamen, quod non est ad rem; quia probari debuffet consequentia, & non antecedens. Aliud est, quod voluntas non amplectetur objectum, nisi precedat cognitio: aliud, quod cognitio, vel omne eius objectum, sit etiam objectum voluntatis: prius est verum, posterius falso. Cognitio itaque est conditio, sine qua voluntas non potest ferri in aliquid: sicut applicatio est conditio, sine qua ignis non potest aliquid combure: & sicut pro varietate applicationis, causa diversimod agit, ita etiam voluntas pro diversitate cognitionis, verbo: voluntas illuminatur per representationem motivorum, alientium, & retrahentium, arque constringitur libera, ut tendat, vel per actum, amplectentem motiva alientia, seu per amorem, vel per actum amplectentem motiva retrahentia, seu per fugam, aut odium: non autem necessario, aut etiam ordinari, tendit voluntas per actum replecentem utramque motiva, ita, ut quedam amplectatur, quedam positivè rejiciat.

142. Urgebis. Actus liber habet hunc modum tendendi: Non cur hoc motiva retrahentia, sed illi infrahabitatis amplior tamen objectum ob hoc alia motiva alientia: ergo respicit essentialiter utramque motiva. prob. antec. actus liber est intrinsecè comparativus, electivus, victoriosus: sed talis non potest esse, nisi habeat illum modum tendendi, & attingat utramque motiva: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. neg. ma. Ita prædicta non habet actus ex sua essentia, sed per denominationem extrinsecam, ab actu primo, ac circumstantiis: & gratia adversarii supponunt contrarium. Scilicet actus in se est indifferens, ut dentur, vel non dentur motiva in contrarium, aut judicium comparativum, aut potest libera eligendi: si ita datur, actus erit electivus, & victoriosus ut quo (nam voluntas est victoriosa ut quod) comparativus autem non est actus voluntatis, sed intellectus, ad quem spectat com-

parare: si autem ista non datur, actus non est electivus &c.

143. Instabis. Per actum liberum exercetur una potestas, e. g. ad amandum, & impeditur alia, e. g. ad fugendum objectum: hoc non potest fieri, nisi actualiter attingat utramque motiva: ergo. Resp. dist. 2. p. ma. impedire ex intrinsecè exigentia actus liber, specificative sumptu. neg. mai. impeditus in circumstantiis adiutio accidentalibus. conc. ma. & dist. proportionaliter. min. neg. conseq. Actus ex se non exigit impeditre aliena potestatem, nisi quando haec datur: ipsam autem dari non exigit, adeoque ipsi per accidens est eam impeditre. Hinc actus hic specificative sumptu. lumen non est ex se determinatio voluntatis, potens liber agere, sed hoc est ei per accidentem.

144. Ob. 6. Experimur, nos nunc libere, num necessarius agere: ergo experientia est pro libertate intrinsecè actus. Resp. neg. conseq. Experiencia non est de actu secundo, quia in intrinsecè sit, quoad prædicta libertas, vel necessitatem; nam experientia est valde clara de libertate, & si esset de libertate actus secundi, gravissimi auctores eam non negarent: igitur experientia est de actu primo liber: experimur enim, nos posse elicere, vel omittere hunc actum: an autem hic ipse actus sit intrinsecè liber, vel necessarius, nequit quā experimur.

Dices. Experimur majorē conatum, quando debemus vincere contrarium, quam quando hoc non aderit: ergo experimur, actum hunc ex intrinsecis suis vincere contrarium, adeoque essentialiter differet ab alio, qui non vincit ultum contrarium. Resp. neg. conseq. Major conatus, vel intensio, non est differentia actus libertà necessario; nam amor beatificus necessarius, quique nullum debet vincere contrarium, est longè intensior, quam quilibet amor liber, vincens gravissimas difficultates e. g. tormentorum in martyribus. Unde experientia de intentione, vel conatu, non est experientia de libertate: sed tantum de cognitione representationis difficultates, quo posita voluntas elicit quandoque actum intensiore, quem videt, vel necessarium, vel aptum, ad difficultates vincerendas. Sed neque ex eo, quod unus actus impedit alium, eum intrinsecè respicit, & multo minus respicit liber: nam amor DEI beatificus essentialiter impedit quodcumque peccatum: quia intrinsecè, aut liber respicit omnia peccata, vel eorum objecta. Tandem etiam bruta intensius agunt, quando debent vincere contrarium, sine omni tamen libertate.

145. Ob. 7. Juxta nos motivum retrahens se haberet tantum concomitantem ad actum liberum: sed hoc est falso: ergo, prob. min. actus liber honestus debet ita tendere: Volo hoc objectum; quia ex nullo capite est inbonefum: ergo debet tendere in omnes circumstantias: ergo etiam in motiva retrahentia, adeoque illa non habent se tantum concomitantem. Resp. neg. ma. Motivum retrahens debet esse pro priori ad cognitionem indifferenter, & has pro priori ad actum: ergo etiam motivum retrahens est pro priori, seu in actu primo, saltem remoto, ad hunc actum. ad prob. min. imprimitur quero ex adversariis, an etiam actus honestus necessarius debet

debeat ita tendere: si affirmant, hac tendentia non inferet potius actum liberum, quam necessarium: si negant, quomodo probabunt, actum liberum honestum debere ita tendere? In for- ma neg. antec.

Potest actus honestus abstrahere ab inho- nestate, & in solam honestatem ferri: sicut debet ita ferri, quando nulla proponitur inhone- stas, sed tantum difficultas honestissima, e. g. in morte obeunda pro patria. Quare actus liber honestus non debet ferri in omnes circumstan- tias, sed in solam honestatem ut talis (in cir- cumstantias debet tantum tendere actus intel- lectus ex n. 141.) talis autem actus voluntatis est bonus, & honestus ratione objecti, & non po- test esse purè indifferens, multo minus malus, quamvis possit esse non meritior in aliis cir- cumstantias ex decto libertatis.

146. Ob. 8. Actus opinatus differt in- trinsecè ab evidente: ergo etiam liber ita differt à necessario. Confirm. 1. Gaudium, & desiderium, intrinsecè differunt: ergo etiam actus li- ber, & necessarius, prob. conseq. alias posset es- sere differentia gaudii, & desiderii, resundi in circumstantias extrinsecas, bona prælensis, vel absentis, aut cognitionis, objectum diversimo de representantis: sed hoc est absurdum: ergo. Confirm. 2. Sonus absonus differt intrinsecè ab artificio: ergo etiam actus liber à necessario. Resp. Cur non etiam actus hellester differt in- trinsecè ab hodierno? in forma nego confe- quent. Opinio, & evidencia, differunt, vel ratio- ne respectus ad objectum motivum, vel ratione clariantis identificate cum actu, quae utique sunt intrinsecæ actibus: si enim unus opinatus de eo, quod alter sit, debet habere, vel diversa mo- ralia, vel alter eadem longè clarius penetrare. At actus liber, & necessarius, differunt tantum ratione circumstantiarum extrinsecarum.

Ad primam confirmationem dist. antec. Actus secundus debet esse distinctus, secundum rectum, & secundum prædicata intrinseca, secundum quæ producuntur. conc. antec. secundum obliquum, & prædicata extrinseca. neg. antec. & conseq. Sic etiam filius regius denomi- natur a patre, ut habente dignitatem regis, qui pater, & quæ dignitas, sunt extrinsecæ filio. Ad 2. confirmationem neg. conf. Potest illa non producere necessariò alium intrinsecè actum, sed producere in aliis circumstantiis: sicut potentia a- gens heri, & hodie, non producere hodie alium effectum, sed in aliis circumstantiis, à quibus tamen denominatur actus hodiernus.

148. Ob. 10. Concioſio essentialiter

repudiat præmissas objectivas, seu objectum præmissarum: ergo etiam actus liber repudiat ob- jectum prævia cognitionis indifferens: ergo etiam actus liber retrahens. Confirm. Volu- tio sicut tendit essentialiter in media: ergo etiam actus liber in motiva retrahens. Resp. antec. mihi, & plurimi alii, viuum esse fallum, & fatem esse valde dubium: sed tamen eo omisso, neg. conseq. Juxta illam sententiam, objectum præmissarum est necessario etiam objectum con- clusionis, ratione, ut ajunt, particula ergo, & ut actus sit intrinsecè rationalis: at actus voluntatis non debet esse intrinsecè rationalis, neque involvit particula ergo: neque aliunde probari po- test, quod omne objectum cognitionis indiffe- rentis, etiam debeat esse objectum actus volun- tatis.

Ad confirmationem dist. ant. volvito finis

qui talis, tendit essentialiter in media. neg. ant. volvito finis quæ talis, conc. ant. & neg. conf. Possum rem aliquam velle, quia cognitum de medis: at, si eam intendo formaliter ut finem, hoc ipso intendo ut consequibilem, vel confe- quendum per aliqua media: adeoque etiam me- dia sunt objectum volitionis in obliquo. At, vel- le aliquid liber, non est, id velle ut conjunctum cum motivo retrahente (non enim quis vult mo- tivum retrahens) sed tantum id velle, quando est conjunctum: quia tamen conjunctio non est objectum volitionis, sed tantum cognitionis prævia ex n. 141.

ARTICULUS VII.

Qualis libertas, & quale meritum competat actui interno imperato.

149. Non est hic quæfio de actibus internis potentiarum, à voluntate distinctarum, e. g. intellectus, vel phantasie; de his enim convenientia auctores, non habent eos aliam libertatem, quam extrinsecam, derivaram ab actu voluntatis. Sed queritur de actibus, ab ipsa voluntate elicitis, postquam antecedenter ab actu alio ejusdem voluntatis fuerunt efficaciter imperati, & determinatio instanti, pro quo actus imperans perseverat; nam, si tantum inefficax esset imperium, vel simplex complacientia, actus subsequens esset utique immediate liber; cum auctus inefficax, & illa complacientia possint stare cum omissione actus. Rursus, si actus non sit imperatus pro determinato instanti, tunc potest voluntas sequentibus instantibus, quando non amplius existit actus imperans, ratione sua libertatis, vel etiam mutabilitatis, à priore intentione, statim cessare, & actum imperatum omittere.

Non enim agimus de eo casu, quo actus imperans efficitur a scientia media de actu imperato, futuro dependenter ab actu primo indifferente, seu futuro, etiam absente efficaciter imperio: si enim actus imperans non deperderet, videtur, quod per omisionem actus imperati posset impediti scientia illa medietas, & consequenter ipse actus imperans: adeo que hic sit tantum necessitas evitabilis per omissionem actus imperati: de hoc, inquam, casu non agimus; nam hic casus videtur rarus; neque enim homines solet imperare sibi illos actus, quos sine eo imperio elicerent: & accedit, quod circa libertatem talis actus imperati videatur esse similia difficultas, qualis est circa libertatem actus, qui efficit prædeterminatus, prædeterminatione dependente à scientia media, de qua n. 678, de DEO: unde hæc quæfio involveret multas subtilitates, a quibus consilius hic abstrahimus. Quare hic quærimus tantum, un actus voluntatis internus, imperatus ab alio efficaciter imperante, & adhuc perseverante, nec dependente à scientia media &c. sit immediate in se liber; itemque, an habeat meritum supra meritum actionis imperantis. His prænotatis

150. Dico 1. Actus internus voluntatis, imperatus pro determinato instanti, ab alio actu efficaci, & perseverante, non est immediate in se liber. Ita Ripalda tom. 1. lib. 3. disp. 68. sed. 2. Qui ibid. sed. 1. etiam examinat lensem aliorum auctorum, ac concludit, certum est, quod opposita sententia sit singularis) Oviedo, Gormaz, Arriaga, & hoc teste Recentiores communiter. Prob. Imperium illud efficax est incompositibile cum carentia actus imperati: insuper est prius natura ad actum imperatum: ergo iste necessario sequitur, & quidem necessitate antecedente, nec potest liberè omitti: patet, quod utramque partem, ant. vero videtur tantum indigere explicatione, quam appono.

Quod attinet ad primam eius partem, hoc est discernere inter simplicem, vel inefficacem complacentiam, & actum efficacem, quod hic per se ipsum ita formaliter determinet voluntatem, ut haec non possit, quantum est in se, actionem omittere. Si autem omitteret ex eo, quod DEUS noller concurrere, hoc ipso necessario omitteret, ut patet. Secunda etiam pars antecedens est innegabili: quia hoc imperium determinat voluntatem pro priori ad hunc actum internum, sicut determinat ad actum externum. Quod autem ipse actus imperans sit à voluntate libera evitabilis (quia potest voluntas cum omittere) tantum probat, voluntatem esse liberae immediatae ad actum imperatum, & mediatae tantum ad imperatum.

151. Dico 2. Actus internus voluntatis efficaciter imperatus, & tantum mediatae liber, si sit intrinsecus bonus, & honestus, affert meritum novum supra meritum actus imperantis, ita Ripalda loco cit. n. prec. sec. 4. Oviedo in 1. tract. 9. contrav. 2. punto 5. Gormaz de merito disp. 2. sed. 4. n. 70. Suarez, & Valquez apud Oviedo, Prob. conclusio. Si peccator, constitutus in periculo vita, & desitutus copia consolari, ex timore interni imperii sibi efficaciter actum contritionis, eumque, mediatae tantum liberum; ut dictum eliciat, justificatur: ergo haec contritio, tantum mediata liber, debet affere novum meritum. Ante, non videtur posse negari, tum; quia hic videtur esse communis fidelium, ipses, & solitarii: tum; quia in eo articulo est maxime necessaria virtus justificandi in contritione. Accedit obserratio Ripalda. Sicut homo magis astimatur, si quis cum reflexe diligat, seu diligendo, & volendo etiam ipsum amorem, quam si tantum diligat directe, ita DEO, saltem non minus placet contritio imperata, quam non imperata.

Prob. etiam conseq. Meritum actus imperantis, seu metus inferni, non justificat sine sacramento: ergo, si ea contritio non afferat aliud meritum, talis homo non justificatur. Adit tamen Ripalda, hoc meritorum contritionis partialiter constitutus ex actu imperante; quia non datum meritum sine aliquilibet; cum ergo contritio in seipso liberatur non habeat, sed denominatur liber ab actu imperante, immediate libero, hujus ipsis libertas constituit meritorum contritionis. Oviedo tamen, qui putat, libertatem non esse constitutivum meriti, sed tantum conditionem, putat, meritum actus imperati adequate distingui ab actu imperante. Mihi quidem videtur verosimilior opinio Ripalda, sed non est necesse, eam ponere defensare.

152. Respondeo Arriaga, actu imperantem ordinari non perseverare, adeoque contritionem immediate libere elicit. Verum unde hoc probat, cum in eo articulo metus soleat esse valde intensus? Saltem negari non potest, actu imperantem multoties perseverare. Sed, etiam si omittatur, actu imperantem raro perseverare, saltem in his casibus raris, debet contritio justificare. Respondeo idem 2. fortè DEUM in eo casu moveri contritione non meritoria: sed hoc dicitur absque ullo fundamento. Et cur non dicunt (ut argui Haunoldius) quod

Qualis libertas, & quale meritum competat actui interno imperato.

eo in casu contentus sit contritione etiam nullo modo libera? Sic etiam diceretur abfugere ullo fundamento, quod DEUS promiserit alteri actui inferiori justificationem peccatoris, modo haberet connexum actum charitatis non meritorum; cum videantur omnes auctores contritionem solum, tanquam merito de congruo, adscribere justificationem. Hinc, cum possit defendi, quod talis contritio afferat novum meritum, longe congruentius id dicitur.

153. Confirm. concl. 1. Juxta adversarios actus supernaturales aliquores non mererent premium supernaturale: hoc videtur valde dubium: ergo, prob. ma. Actus supernaturalis potest efficiere imperari ab actu naturali: sed hic non meretur premium supernaturale, & auctus imperatus non haberet novum meritum: ergo, ma, prob. a Ripalda tom. 1. lib. 3. disp. 50. sed. 5. Eam enim supponit Gormaz, ac admittit Arriaga: & certè potest quis etiam ex vana gloria, adeoque per actum peccaminorum, consequenter multò magis ex motivo purè naturaliter honesto, sibi imperare e. g. bonam orationem: & quamvis, in casu actus imperantis mali, oratio extrinsecus aliquo modo viarietur, tamen adhuc posset esse meritoria, vide infra num. 158.

154. Confirm. 2. Meritum non tantum dicit libertatem, sed etiam dignitatem personæ, honestatem, bonitatem, vel etiam aliquam laudabilitatem actus, de quaere vide num. 93. Imò Oviedo loc. cit. num. 151. putat, libertatem non esse constitutivum meriti, sed tantum conditionem requisitam, ut actus vim suam exerat (quod tamen non dixerim) ergo, licet in complexo, ex actu imperante, & imperato, non debet major libertas, potest tamen dari maior meritorum, si scilicet et debet major bonitas, vel honestas, actu intrinsecus: atqui hoc datur in illo complexo: ergo, prob. prior conseq. ad hoc, ut crebat totum, non debent crescere omnes partes, sed suffici, ut crebat una pars, sub ea ratione, sub qua est pars. Sic, eti. meritorum Christi, efficitur auctus, quodam speciem, & intentionem actus, merito alterius hominis, tamen, qui est major dignitas Christi, etiam maior meritorum. Sic, licet actus charitatis non sit magis liber, quam actus spei; quia tamen in eo est major bonitas, est etiam maior ejus meritorum: ergo.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

154. Ob. 1. contra 1. concl. Actus imperans non tollit indifferenter potest ad actum imperatum: ergo hic est immediate liber. prob. ant. amor objecti non tollit indifferenter potest ad omissionem amoris, vel etiam ad odium ejusdem objecti: ergo neque actu imperans tollit indifferenter ad actum imperatum. Confirm. Potentia in eo instanti, in quo elicit actu imperantem pro priori, & imperantem pro posteriori signo naturæ, habet totam indifferenter ad eliciendum actu imperatum (potest enim eum libertè omittere) ergo immediate liberè cum elicit. Resp. neg. ant.

L 3

De omni merente deberi verificari illud Ecclesiast. 31. v. 10. Qui potuit transgreder, & non est transgressus, facere mala, & non fecit: sed hoc non verificatur de eo, qui, posito imperio efficaci, elicit actu e. g. charitatis: ergo mi. prob. posito illo imperio non potest quis omittere illum actu bonum, vel ponere malum: ergo. Resp. neg. mit. ad prob. neg. cons. Texus illi tantum viri, quod absolute, & antecedenter ad omnem suppositionem, ab ipso merente dependent, debet id posse, non autem, quod facta quacunque suppositione, etiam imperi efficacis, ab ipso dependentis, debet id posse: atqui ponens actu imperantem, absolute potest omittere actu imperatum; quia potest omittere actu imperantem, & consequenter im-

peratum: quareton est sufficienter liber, scilicet mediate ad imperatum. Imò Gormaz ex hoc solo, quod talis absolute antecedenter potuisse transgredi &c. putat positivè probari, dari meritum in actu imperato.

157. Ob. 4. Actus externus non addit meritum supra actum internum imperantem; quia non est immediate liber, quamvis sit mediæ liber: ergo neque est meritorius actus internum efficaciter imperatus, & mediæ tantum liber, prob. ant. si actus externus bonus est immediate liber, non est ultra ratio negandi illi proprium meritum: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. om. ant. neg. conf. Actus externus non est meritorius ratione sui (ut dicimus infirmi) non ex defectu libertatis immediata; sed ex defectu bonitatis, & honestatis formalis, vel laudabilitatis formalis, intelligendo peritam nil aliud, quam honestatem juxta dicta n. 93, quæ quidem datur in actu interno imperato, non autem in externo; nam, sicut veritas, & falsitas formalis, non inventur, nisi in actu intellectus (est enim conformitas, vel differentia propositionis cum objecto, & non conformitas objecti cum propositione) ita bonitas, & honestas, vel etiam laudabilitas, in sensu dicto formalis, vel econtra honestas, aut virtutepertitas formalis, non inventur, nisi in actu voluntatis. Honestas formalis est inimicula: tendentia intentionalis, ampliaventionis honesti, & fugitiva mali: sicut econtra in honestas formalis est inimicula tendentia in malum quod tale (non enim requiriatur tendentia in malum ut tale, vel quia tale) talis autem tendentia non datur in actu externo; omnis enim actio externa potest vitari intentione mali, & hinc nulla habet honestatem formalis, sed tantum objecionem.

Quod additur in prob. ant. actu externum bonum fore meritorium, si est immediate liber, involvi hypothesis impossibilem; tunc enim non posset esse actus externus; quia necessarium est actus à voluntate immediate elicitus, & tunc, talis actus, si est bonus, habetur etiam bonitatem, & honestatem formalis: con sequenter recte dicuntur, actu externum non est meritorium ex defectu bonitatis, & honestatis formalis, non autem ex defectu libertatis immediata.

158. Dices 1. Actus internum ideo habet honestatem formalem; quia tendit in objectum honestum ut tale, & hoc refundit honestatem in illum: ergo etiam objectum debet habere formalem honestatem, quam deinde refundat in actu internum. Resp. neg. conf. Objectum non minus refundit in actu intellectus veritatem formalem, quin sit formaliter verum, ut modo dictum, sed tantum objective: ergo etiam idem objectum, ut suo modo possit conferre a. Qui honestatem formalem, debet tantum esse objectivè honestum, seu tale, ut terminare possit amorem sui, recte ratione conformem. Non autem potest objectum habere honestatem formalem; quia non potest habere tendentiam intentionalem supra dictam, ratione cuius tendentia actus internum est formaliter honestus, & non præcisè ratione objecti; non enim objectum, se solo, seu nude in se sumptum, refundit honestatem in actu internum; quia potest esse objectum objectivè honestissimum, si ta-

men non insit actu debita tendentia, non erit formaliter honestus: pater hoc in odio DEI.

159. Dices 2. Sufficit ad meritum honestias objective, & non requiritur formalis: ergo. Resp. neg. antec. Meritum debet ex se esse obsequium, movens ad retributionem præmi: tale autem est tantum actus ex intrinsecis suis bonus, & honestus, non vero actus tantum objective honestus, sicut est actus externus; hic enim ratione prævia intentionis potest fieri injury DEI, potestque mouere ad punitionem. Non ita se habet actus internum intrinsecus bonus, qui, si etiam imperatur ab actu mali, juxta dicta n. 93, & sic extrinsecus vitetur, tamen manet bonus, & meritorius: si tamen actus internum imperatur ab actu graviori mali, non est meritorius de condigno, sicut quilibet alius actus elicitus in statu peccati.

Sed, etiam si actus internum imperatur ab actu tantum venialiter mali, tamen non debet tendere in motu actus imperantis mali, nec hoc intrinsecus respiciere; alias non amplius habebet tendentiam bonam, nec est honestus: sed debet illud motu actus malum tantum extrinsecus praesupponere, sicut scilicet in actu n. 151. Actus charitatis, imperatus ab actu timoris gehenna, non intrinsecus respicit timorem, vel fugam gehennæ (alias non est actus pure charitatis) sed tantum extrinsecus pre-supponit. Addo: si actus imperatus est mere indifferens, tunc non habetur meritum supra meritum actu imperantis; quia non habetur bonitatem intrinsecam &c. sed le habetur sicut actus externus. Hinc in conclusione addidi illas particulas: si fit intrinsecus bonus, & honestus.

160. Ob. 5. Si Petrus, & Paulus equi- li efficacia imperarent sibi actus internos e. g. charitatis: sed Petrus eliceret suum actuū: non autem Paulus; et quod DEUS huic negaret suam concussum: in hoc casu juxta nos Paulus non tantum mereretur, quantum Petrus: sed hoc est contra communem persuationem, & communem axiomam, quod scilicet voluntas à DEO reputetur pro facto: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. Idem debet aduersari dicere, si ponatur casus, quod Paulus elicit tantum actuū naturalis ex defectu comprincipiū supernaturalis. Illa perclusio, vel illud axioma, tantum intelligitur de actuū externis, ut infra dicimus: non autem de internis; nemo enim dicit, quod apud DEUM tantum valeat voluntas elicendi contritionem, quantum ipsa contrito: aut, quod voluntas elicendi actuū intensissimum omnium Seraphinorum, in Beata Virginis, tantum valeat, quantum ipsi illi actuū. Hoc tamen verum est, quod actuū imperans, seu affectus, quantum est in se, efficax, eo melius sit, quo melius est objectum: sive deinde hoc sit actus internum, sive actus exterius.

161. Ob. 6. Si DEUS Petro, eliciens actuū bonum liberum, daret in hujus præmium, in eodem instanti visionem beatificam pro signo posteriori, tunc Petrus etiam statim eliceret amorem beatificum; hic amor non est meritorius, & tamen est actus internum mediæ liber: ergo. Resp. neg. 2. part. mi. Talis actus imperatus etiam non est mediæ liber: quia non pol-

set omitti (quidquid sit de actu imperante, an ille possit omitti; quia forte visio beatifica ad hunc non necessaria) nam, si imperaretur, sive non imperaretur, amor DEI deberet necessarium elici, & quod ad eum visio beatifica necessaria.

Unde, licet amor DEI in eo casu non est necessarius, ratione unius causa, seu ratione actionis imperantis, est necessarius, ratione alterius causa, scilicet visionis: quia etiam per se ipsam destruit actuū primum liberum; quia est incompositibilis cum iudicio indifferente, representante aliquam rationem non amandi DEUM, & requisito ad libertatem; hoc enim stare non potest cum visione clara DEI. Nec dicas, visionem dari tantum pro signo posteriori; quia tamen datur pro toto instanti, & pro toto instanti excludit iudicium indifferens: consequenter pro toto instanti excludit libertatem, de quo vide dicta n. 134. Et seq. de Beatitudine.

162. Dices. In hoc casu amor beatificus sufficit impedibilis; nam, si Petrus non sufficeret præfusus, actuū bonum elicitus, DEUS visionem non infusisset, adeoque amor beatificus omnis sufficit: ergo est sufficiens liber. Resp. dist. ant. amor sufficit impedibilis in statu objective, seu in hypothesi scientie media. om. antec. in statu reali. neg. antec. & conf. Infabis. Quod liberum est in statu objective, seu in hypothesi scientie media, etiam est liberum in statu reali: ergo. Resp. dist. antec. si hypothesis illa non varietur in statu reali, conc. antec. secus neg. antec. & conf. At in nostro casu variatur; quia hypothesis scientie media, tanquam constitutivum, habuit iudicium indifferens, quod visione beatifica, in statu reali collata, excludit. Sic, si DEUS dicere: Si Petrus esset liber, tunc faceret hunc actuū peccaminosum; unde, ne peccet, volo eum privare ipsius rationis: in hoc casu, eti si in statu objective Petrus fuerit liber ad peccandum, imò etiam fuerit liber ad impediri ab alienatione ipsius rationis (si enim non sufficeret peccare, non sufficeret privatus ipsius rationis) tamen in statu reali ad neutrum est liber: sed, si actionem illam deinde faciat, necessarium facit, & simul necessarium non peccat.

163. Respondi etiam potest. 2. ad object. n. 161. positum, dist. min. amorille est aliquo modo, sed tantum valde remota mediæ liber: om. min. effet liber ea libertate mediæ proxima, quam hic requirimus. neg. min. & conf. Talis actus Petri non est alio modo liber, quam de facto liberi sunt Beati actus visionis, & amoris beatifici; quia hi dantur in primum actuū bonorum, quos Beati libere elicuerunt in via: nemo tamen dicit, actus amoris beatifici esse meritorios, aut strictè liberos. Neque videtur illi tantum negari rato novi meriti ex defectu statutis, sive ex eo, quod jam sint in termino; in quo etiam actiones immediatæ liberas, non amplius sunt meritoriae: sed etiam ex eo, quod ipsi deficit libertas.

Quamvis autem actus voluntarii in causa dicuntur, volunti causam impunitables, tamen supponit objectio, eos non habere meritum distinctum à merito, vel demerito voluntis causæ: & quidem de actuū externis hoc infra dicimus: quod autem spectat ad actuū inter-

Qualis libertas, & quale meritum competit actuū interno imperato.

87

nos voluntatis, de quibus in objectione agitur, illi necessariò sunt in se formaliter, & immediatæ voluntarii ex num. 7. quamvis non semper sint immediatæ liberi. Sed etiam de illis actuibus voluntariis, si non sint immediatæ in se liberi, vel immediatæ falso imperato, debet objectio superponere, quod non habeant meritum distinctum a merito causa, vel actuū imperanti; alias nihil probare; quia prima pars minoris est falsa, ut facile patet considerandi.

Quare ad novum meritum non sufficit quicunque libertas mediata; sed debet esse derivata ab imperio immediato voluntatis, falso virtualiter adhuc influente, & ita, ut determinatio ad actuū unum, sit moraliter etiam determinatio ad actuū alterum, ut ait Gormaz num. 93, de merito; tunc enim, ut recte advertit Ripalda tom. 1. lib. 3. disp. 68. sec. 4. num. 21. ex exercitu actuū imperanti, & imperanti, non distinguuntur moraliter, sed tantum physique; nam eadem moraliter determinatio, ac contatu, fertur voluntas in utrumque actuū, ita, ut moraliter censeri possit uterque habere eandem libertatem, quamvis physique habeant diversam. At vero in casu objectionis, determinatio Petri ad actuū liberum, non est etiam determinatio ad actuū amoris beatifici, sed ad hunc deberet dari nova determinatio, proveniens a lumine gloriarum, visione beatifica &c.

ARTICULUS IX.

An actus externus augeat meritum
actus interni.

164. Dico. Actus externus, superaddi-

tus interno, non afferat per se novum meritum, nec auget meritum actuū interno, ut ostendit Arriaga, disp. 16. sec. 4. Secundum Thomistam & nostri communiter cum Suarez in 1. 2. trah. 3. de bonis. Emaill. human. actuum, disp. 10. sec. 2. n. 2. contra Scorillas, quibus accedit Ripalda, & aliqui alii ex nos. Iher. ac aliis. Prob. Est commune axioma ex SS. Petribus, quod apud DEUM voluntas reputatur pro facto: hoc est, quod si quis efficaciter, quantum est in se, velit aliquid facere, non auctor posfir, DEUS bonam talentum voluntatem acceptet, sicut si opus in se ipso factum fuisset: ergo totum meritum stat in actu interno voluntatis, & actuū externus nō meriti addit. prob. ant. S. Chrysostomus. homilia 19. in Mattheum sub initium sic ait de DEO: Non omnino indiscere factum ipsum, sed voluntatem, aut coronat, aut puniit. .... Non fini operis, sed voluntati operantis, mercedem, damnimur decernit. S. Augustinus. epist. 49. ad Deogratias ad quest. 4. Ibi quisque bonus est, cum bene vult: ibi etiam malus, cum male vult: ac per hoc ibi etiam sit, vel beatus, vel miser, hoc est, in ipso sua voluntatis effectu, que omnium factorum meritorumque mensura est. S. Leo. serm. 4. de jejuniis decimus: Aequatur plenaria merito, quod dicitur impendio; quia potest esse par animus, etiam ubi im-

par

par est census. S. Gregor. homil. 5. in Evangelia aut de DEO: Cor namque, & non substantiam pen-
sat.

Huc etiam spectant dicta SS. Patrum, quibus afferunt, actum externum non augere demeritum peccati; nam eadem est ratio de utroque. Sic autem S. August. l. 1. de liber. arbitr. cap. 3. ait: Si cui etiam non contingat facultas con-
cubandi cum conjugi altera, plenam tamen ali-
quo modo sit, id enim cupere, & si potest detur,
sicutum esse, non minus reus est, quam si in ipso fa-
cto deprebeatetur. S. Bernard. epist. 77. (que
est traditus ad Hugoem de S. Vido de que-
stionibus ab ipso propositis, & habetur tomo 4.
Operum S. Bernardi) c. 2. ait: Legimus: omnis qui
olit fratrem suum, homicida est: item: qui viderit
mulierem ad concupiscendam eam: iam mactatus
est in corde suo. Quid platus, quam quod voluntas
pro facto reputetur, ubi factum excludit necessitas,
nisi forte pateretur in malo, quam in bono efficacior
inventri voluntas apud DEUM, qui charitas est,
& promptior esse ad misericordium, quam ad remu-
nerandum, misericors, & misericordia Dominus.

Confirm. 1. Gen. 22. v. 16. DEUS laudat
Abrahamum, ob solam voluntatem sacrificandi
filium, non minus, ac fire ipsa cum sacrificari;
dicit enim: Quia fecisti hanc rem, & non peccasti
filio tuo unigenito propter me, benedic tam
Confirm. 2. a ratione. Actus externus non ha-
bet formalem intrinsecam honestatem, lauda-
biliterat &c. nec est ex intrinsecis suis ob-
equium DEO praetrium: ergo non habet, unde
defumus rationem meriti sibi proprii. antec. &
conf. probata sunt à n. 157. Seqq. & adhuc ma-
gis inferioris probabuntur in solutione objec-
tionum, videri meretur etiam Valquez, in 1. 2.
disp. 76.

165. Hinc actus externi tantum per acci-
dens augent meritum; quia serviant, ut actus
internus, vel phycie, vel moraliter idem, diu-
nius duret; experientia enim confit, hominem,
etiam exterius bene operantem, diuinus perseve-
rare in intentione interna virtutiose: item aliquando
etiam ipsam intentionem intendi. Per se
autem actus externi tantum sunt objective meri-
torii, sicut felicitate tantum objective sunt hono-
ris. Ex quo tamen non sequitur; quod, si duo
aequaliter habeant potestatem exequendi opus
externum, e.g. dandi elemosynam, & ute-
rique velit, sed unus solus re ipsa id faciat, non,
inquam, sequitur, quod hi aequaliter mereantur;
nam, qui actu facit elemosynam, utique habet
voluntatem longe magis efficacem, adeoque
magis meritoriorum; nisi tamen alter habeat pru-
dentem rationem id non faciendo, e.g. prohibi-
tionem superioris.

166. Ob. 1. S. Hieronymus in 2. ad Cor.
c. 8. v. 11. ait: Omnis enim boni operis finis est ex-
petendus; quia, sicut factum iuriti acceptum non
est, ita voluntas infrauctio est, habentibus eam si-
ne scalo: ergo voluntas sine opere externo non
tantum meretur, quantum cum illo. Confir.
1. S. August. l. 13. de Trinitate c. 5. ait: Mala e-
nim voluntate vel sola quisque miser efficiat, sed
miserior potestate, qua defiderunt male voluntatis
impletur: ergo major est culpa in ipso opere,
quam in sola voluntate. Confir. 2. S. Bernard.
epist. 77. ad Hugonem, ait, fidem cum perfecta

conversione ad DEUM prodeesse ad salutem, si-
c ut martyrium, non tamen ad eundem meriti
cumulum: ergo opus externum martyri auger-
meritum.

Resp. imprimis, ex Bellarmine de Scripto-
ribus Ecclesiasticis, illa Commentaria in omnes
Pauli epistolaz, ex quibus hic textus desumptus
est, non esse Hieronymi, sed Pelagi Harrericci,
cujus authoritas nos minime debet movere.
Sed etiam omisso, quod sint ea commentaria S.
Hieronymi, potest distinguiri consequens. Non
tantum meretur voluntas, inefficax, vel tantum
velletias, conc. conseq. voluntas, quantum est
in se, vere efficax, neg. conf. Talem velletiam
tantum ibi intelligi, potest ex eo defini, quod
ad versum precedentem dicatur: ostendit Apo-
stolus quosdam posse facere non volentes. Dein
etiam adverteri non possunt dicere, esse intri-
nsecum voluntatem efficacem absque opere,
quod ex dictu potestis omittitur.

Ad 1. confirm. Mens S. Augustini sat clara
est, ex n. 164. Quod attinet ad hunc textum, neg.
conseq. nam, quia culpa sit major per se, potest
esse major per accidentem, sicut ordinare est,
quando quis opus addit; & hinc talis ordinare
est magis miser; potest etiam esse miserior ob
potestatem; quia, si habet potestatem, habet
ordinarii efficaciam, & frequentiorem vo-
luntatem; cum carent potestis valde aver-
tar ab objecto appetendo. Russus potest talis
etiam contrahere habitus, & obligationes plu-
res ex actu externo, que sunt magna miseria,
& magis impedient a beatitudine, de quibus fer-
mo est S. Augustino.

Ad 2. confirm. neg. conseq. S. Bernard.
nec verbum ibi haber, quod ille habens fidem
habet etiam desiderium efficacem martyri; sed
tantum, quod habet intentionem fulciri
baptismi, quia utique non estiam meritoria,
quam voluntas sustinendi martyrium. Quod
autem dicat, illam fidem esse idoneam marty-
rio, non significat, id actu jam desiderari, sed
tantum, fidem esse fortem, & constanter.

167. Ob. 2. Inter errores Petri Abailardi
damnatus est decimustertius assertor: Quod
sola voluntas à DEO eternali remuneratur, si-
ste ad bonum, fave ad malum, nec propter opera
peior, vel melior efficiat homo, nisi forte, dum
operatur in aliquo, ejus voluntas augetur: haec vi-
detur esse nostra lenitudo: ergo. Resp. neg.
antec. Nec S. Bernardus, nec ali plures, qui de
Abailardi erroribus scripserunt, hanc eius assertio-
nem damnatam exhibent, ut testatur Gregori-
rus Armeninus in 2. disp. 42. 43. Seqq. final
conjugi: & ex eo Valquez in 1. 2. disp. 76. c.
3. n. 11.

Sed Abailardi propositio rejecta, seu
damnata, fuit ista: Quod propter opera, nec peior,
nec melior, efficiatur homo. Et quidem Abai-
lardum intellectu opera conjuncta cum actu
interno, recte deducit Valquez ex ejusdem Abai-
lardi decimonono errore, qui referente
Gregorio loc. supra cit. erat iste: Neque opus, ne-
que voluntas, nec concupiscentia, nec delectatio, que
movet eam, peccatum est, nec debemus illam extin-
guere. Videri etiam poterit S. Bernard. epist.
183. ubi plures in genere Abailardi errores re-
censer: & epist. 192. ubi ait, eum, cum de Tunc-

tate loquitur, sapere Arianum, cum te persona
Christi, Nefforum. Idem S. Doctor legi meretur
tom. 4. iud. de erroribus Abailardi. Infuper,
cui lubet, vide etiam poterit Orthomen Fins-
gensem l. 1. de gestis Imperatoris Friderici I. c. 47.
Seqq. ubi tamen quinque tantum errores de SS.
Trinitate, vel Christo Domino, de multis, ut ait,
adducit.

168. Ob. 3. Actus externus, si gravis sit,
debet exponi in confessione: ergo debet augere
peccatum. Confirm. Sepe imponuntur cen-
sura, & poena Ecclesiastice, actibus externis, qui
non impunitor actibus tantum internis: ergo.
Resp. neg. conseq. Actus externus est vere pec-
catum; quia à prohibitione, in ipsi immedia-
tè tendente, denominatur objective malus, &
peccatosus: ab actu interno autem denominatur
formaliter malus, non in hoc sensu, quod
habeat malitiam intrinsecam, vel augeat deme-
ritum, sed quod actus internum, tanquam forma
extrinseca, immediate cum denominat malum
in actu interno. In forma, neg. conseq.

169. Ob. 4. Laureola martyrii non datur,
nisi posito ipso actu externo: ergo iste mere-
tur illam. Confirm. Actus externus auget fa-
tisfactionem: ergo etiam auget meritum. Resp.
cum Gormaz neg. conseq. Laureola non respon-
det actuali perpetuioni moris, tanquam merito,
sed tanquam conditioni, fine qua non; nam par-
vuli innocentes, pro Christo interfici, can
addepti sunt sine merito. Imò ipsa perpetuio moris,
sive ipsa mors, non potest dari in statu vita,
nec esse actus patientis: ergo nec juxta adver-
sarios potest afferre meritum. Idem respon-
dendum, quando obijicitur, DEUM expectante
actualiter extermam passionem Christi Domini,
et intuitu ipsius conferret hominibus gratiam.

Ad confirm. neg. antec. Non auget actus
externus satisfactionem propriè dictam (hæc
enim, ut habet communis cum Gormaz de in-
carnatione n. 390. est obsequium offerendi voluntari-
e exhibit, quale non est actus externus
ex diabolis n. 159.) sed auget tantum satisfactionem,
qua est tantum perpetuio, etiam invita, poena
ob culpam. Quia tamen satisfactione sepe sub-
stituit satisfactioni, imò hæc duæ sepe confundi-
tur, hinc in sententiā latiori potest dici, quod
actus externus auget satisfactionem.

170. Ob. 5. Ad actus extermos opus est
novi speciali auxilio gratia, ultra id, quod re-
quiritur ad actuū internum, ut testatur Tridentinum,
& S. Augustinus: ergo debet augere meri-
tum. Confirm. Juxta nos non est ratio, cur
principiantur, vel suadeantur actus extermi: hoc
est fallit: ergo. Resp. neg. conseq. Specialis,
& novæ gratiae auxilium, potest esse necessari-
um ad actuū extermum: quia, supposita jam vo-
luntate efficaci, tamen adhuc sunt novæ difficultates
in executione, debetque voluntas robora-
ri, ut efficaciter volta confranter exequatur.
Inde ex Conciliis, & Patribus, necessaria est gra-
tia, non tantum excitans, sed etiam comitans, &
subsequens.

Ad confirm. neg. ma. Ratio, & quidem
gravis est; quia actus externi vel maximè leri-
unt, ad gubernationem, & disciplinam extermam,
scandalum, vel adificationem aliorum, sive quo-
rum

ad cultum DEI, sive quoad societatem humanae, & reipublica utilitatem. Dein non potest actus internus efficaciter volens exterrum, fraudari; aut pricipi, quin simul pricipiatur externus; cum internus debeat, velle exterrum: sicut etiam, si pricipiatur actus externus, ut humano modo, & non ab invito, fiat, pricipiatur quoque aliquis actus internus, eum imperans.

172. Ob. 7. Actio externa, quamvis non sit formaliter in le bona, est tamen bona respetuativa ad DEUM, ut hanc est principium, & caput reipublica rationalis: ergo est meritaria, prob. ant. bonum est exhibere DEO actus exterrnos; quia perhos excitantur homines ad laudem DEI, imo etiam ad actus internos virtutum eliciendos: ergo. Respondeat Oviedo, haec ratione etiam actus exterrnos, ex motivo profus in differenti elicitos, sine actu bono interno, fore moritios; quia etiam ali homines per illos excitantur ad laudem DEI; cum intentionem agentis intueri non possint. In forma om. antec. neg. conseq. ad prob. om. totum, qui tantum probat prius art. quod non negavimus: sed negavimus conseq. & hoc ideo; quia ad meritum non sufficit bonitas mere objectiva, sed debet esse formalis. Excitatio etiam aliorum ad bonum est per accidens; nam potest quis excitari peractum indifferenter, qui non meretur: & potest non excitari, imo etiam scandalizari, per actum in se valde bonum.

173. Ob. 8. Ex nostra doctrina sequetur, quod homo, volens dare elemosynam infinitam, acquireret meritum infinitum, sicut, qui eam actu daret: hoc est fallum: ergo. Respondeat Vasquez, non posse circa hoc obiectum haberi voluntem efficacem, eoquod non possit, apparet homini possibilis talis elemosyna. Resp. cum Suarez, & Gormaz de merito. n. 100. neg. ma. & etiam ejus supponit, quod scilicet is, qui daret actu infinitam elemosynam, haberet meritum infinitum, nisi eam daret per unum actu infinitum infinitum, vel per infinitos actus; non enim actus sit infinitus, eoquod habeat objectum infinitum; alias actus charitatis, eoquod habeat objectum simpliciter infinitum, & hoc etiam affective velit ponere, est infinitus, vel infinitè meritorius: & vicissim actus, que quis desperatus cuperet delitrui DEUM, si posset, est infinitè malitiae. Quare ut recte ait Gormaz, licet objectum sit infinitum, potest tamen illud voluntas amplecti finitatem: quod etiam in nostro casu contingere, vide etiam, si placet, Arrigam, disp. 16. de act. hum. n. 39. quamvis ejus solutio mihi non satis placeat.

QUESTIO III.

De Honestate, ac Inhonestate moralis.

ARTICULUS I.

Quae sit Regula Moralitatis.

174. **M**Orale dicitur, quod ad mores pertinet: mores autem alii quando tantum significant

certum modum agendi: & sic dicitur, tales, vel tales, esse mores brutorum: at verò strictè loquendo mores significant similem modum agendi ex voluntaria determinatione agentis, seu confusione, ut habet Suarez in 1. 2. tract. 3. de bonitate, & malitia. actuum hum. disp. 1. sec. 1. n. 2. Unde actus moralis dicitur ille, ex cuius frequentia mores, seu mores nascuntur.

Est autem actus moralis (ut idem Eximus loc. cit. n. 6. habe) qui procedit ex perfecta deliberatione rationis, seu est actus perrecte humanus, qui oritur à voluntate utlibera, cum pravia cognitione honesti, vel dishonesti, seu cum attentione ad primam regulam rationis, prohibentem, vel permittentem, pricipientem, vel faltem fudentem. Actus autem huic regule conformis dicitur honestus: econtra disformis dicitur dishonestus: unde moralitas actus stat, partim in honestate actus, partim in advertentia ad dictam regulam. Quare, cum sola creatura rationales capaces sint libertatis, ac advertentie dicta, aquae adeo honesti, vel dishonesti, sola etiam sunt capaces actuū stricte moralium.

175. Quæcumque jam, quænam sit regulæ objectiva, universalis, & primaria, ex qua definiatur honestas, vel dishonestas actuum, seu etiam, si possibilis sit, indifferenter actuum. Quare sententia variat, pricipue tamen duæ affertur. Prima est aferentium, ipsam naturam rationalem, quæ tam, esse hanc regulam, cui actu honestus debeat esse conformis, & in honestus disformis, ita videtur sentire Suarez in 1. 2. tr. de bonit. & malit. actuum hum. disp. 1. sec. 2. Vasquez in 1. 2. disp. 58. c. 2. n. 9. & alibi, cum pluribus recentioribus. Altera est, assignantium pro regulæ legem æternam DEI, ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. in corp. dicens: Regula autem voluntatis humanae est duplex: una propinqua, & homogenea, scilicet ipsa bona ratio: sicut vero est prima regula, scilicet lex eterna, que est quasi ratio DEI. Sequuntur iste Ralster in nostra reati Theologi communissime: fatendum tamen est, quod aliqui quoad modum loquendi quodque dicterent, ut Pallavicinus, Haunoldus &c.

176. Dico cum hac secunda sententia. Regula prima, & universalis, saltem remota, moralitas, seu honesti, & dishonesti, est lex æternæ DEI. Intelligimus autem non tantum legem pricipientem, vel prohibentem, seu stricte dictam, sed etiam permittentem, & suadentem, seu latius dictam: sive ordinacionem, circulum, aut voluntatem aliquam Divinam; nec enim omnia honesta sunt precepta, sed quædam tantum sua, quædam verò negativæ honesta, tantum permissa. Dixi regula prima; an enim dictam conscientiam debeat dici regula secunda, vel proxima, aut tantum applicatio regule primæ, qualis posset esse de nomine, in qua tamen standum videtur auctoritate S. Thomæ num. preced. citata.

Probatur conclusio I. Omnis actus est, & censetur dishonestus; quia est contra legem æternam DEI: ergo omnis est dishonestus; quia est illi conformis: ergo hæc lex est prima, & universalis regula honesti, & dishonesti, seu moralitatis. antec. probatur. Scriptura, & PP. dicunt, omne dishonestum, seu peccatum, esse contra legem

Quae sit regula moralitatis.

91

gem DEI: ergo prob. ant. psal. 118. v. 119. dicitur. Prevaricantes reputari omnes peccatores terre: in quem locum S. Augustin. in sua enarrat. in hunc psalm. conc. 25. citans illud ad Rom. 4. 9. 15. ubi enim non est lex, nec prevaricatio: ait, nullum est sine prevaricatione peccatum, adeoque omne peccatum esse transgressionem legis, non quidem Mosaiæ; cum gentes sine hac lege peccarent: sed naturalis, hoc est, Divine necessitate, quæ suis ibi S. Pater dedit.

Idem S. Aug. lib. 22. contra Faustum c. 27. scribit: Ergo peccatum est, factum, vel dictum, vel concupiscentia aliquod, contra eternam legem. Lex verò eterna est ratio Divina, vel voluntas DEI: & lib. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 10. Neque peccatum erit, si quis erit, si non dominus iubaverit, ut non sit. S. Ambrof. l. de paradise c. 8. dicit, quod peccatum nil aliud sit, quam prævaricatio legis Divina, & consilium inobedientia præceptorum S. Anselmus lib. 1. cur DEUS homo c. 1. ait, peccatum esse, non reddere DEO debitum, vel non plene subjici voluntati Divinis.

177. Prob. concl. 2. Regula moralitatis debet esse universaliter obligans: ergo debet esse lex æternæ DEI. antec. prob. si non obligaret, posset semper ab ea recedi sine culpa, aut in honestate moral, quod admittit non potest: & si non obligaret universaliter, posset faciem a plurimis, vel in pluribus casibus, ita ea recedit dein omnes homines, quandomque advertunt ad honestatem, vel dishonestatem actions, semper advertunt, se obligari ad honestem, vel faciem non dishonestem, agendum, ut experientia quævis convincit: ergo. prob. prior etiam conseq. non est affigibilis ulla alia regula, universaliter obligans: ergo. Confirm. Omnis alia regula, natura etiam rationis, est regularis per aliam regulam: ergo non est prima regula; quia ante hanc non potest dari prior: ergo sola lex æterna, non regulabilis per aliam, est prima.

178. Prob. 3. concil. adhuc in contra illis, qui naturam rationalem statutam primam regulam. Non potest explicari, quod in eligi debet per naturam rationem: ergo. ant. prob. Vel intelligitur præcisæ naturæ ut potest operari, vel producere aliquid quoniam docetur: & etiam blasphemia erit honesta; quia conformis est naturæ rationali, ut præcisæ potest eam producere; nam revera eam producere potest: Vel intelligitur natura tantum ut potest operari honeste: & sit circulus vicious, nesciendum explicatur, ut patet considerant.

Rursus per actum dishonestum, vel intelligitur tantum actus disformis quomodo cum natura rationali: & sic erit moraliter dishonestus, si quis, etiam coactus, incusat nudus in publico, vel induitus veste majori, quam ipsi conveniat. Vel intelligitur actus disformis tantum bono physico nature particularis: & non posset quis honeste mori pro patria. Vel intelligitur disformis bono physico reipublicæ: & sic fæpe honestus effet mentiri pro bono communii. Vel intelligitur disformis bono moralis: & ictum est circumloquitus. Vel intelligitur actus, qui nos avertit ab ultimo fine: at hic non est natura rationalis creata, sed est natura Divina, quæ, si non sit regula prima moralitatis sub ra-

tione finis ultimi, est tamen sub ratione legislatoris, id quod nostra lenitudo docet.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

179. **O**b. 1. Regula, quæ jam supponit aliqua esse honesta, alia in honesta, non est prima regula moralitatis: sed talis est lex æternæ DEI: ergo. prob. mi. DEUS præcipit aliqua; quia sunt honesta, quia sunt e. g. cultus DEI, pietas erga parentes: alia prohibet; quia sunt dishonesta, quia e. g. sunt blasphemia, odium DEI: ergo lex DEI jam supponit aliqua honesta, & alia in honesta: antec. probatur, commune est axioma Theologorum, aliqua esse prohibita; quia mala: alia mala; quia prohibita. Resp. 1. Etiam natura rationalis debet præsupponere aliqua mala; nam, nisi per legem effet prohibita e. g. comedio carnis die Veneris, natura rationalis eam non redderet malam.

Resp. 2. diff. ma. Regula illa non est prima, quæ jam supponit aliqua honesta, vel dishonesta, in genere moris formaliter. conc. ma. quæ tantum supponit talia radicaliter. neg. ma. & diff. sic mi. neg. conseq. Cultus DEI non est in genere moris formaliter honestus, antecedenter ad legem DEI, nec odium DEI formaliter dishonestum; quia hæc formalis honestas, vel dishonestas, est formaliter conformitas, vel disformitas cum lege, ut probatum est. Habet tamen cultus DEI ex sua natura honestatem radicalem, vel fundamentalis, odium vero similem dishonestatem: hoc est: ille exigit præcipiti, illud prior.

180. Hanc radicalem honestatem, vel dishonestatem, ait Haunoldus lib. 2. tract. 1. num. 370. definita debere ex eo, quod antecedenter ad omnes circumstantias particulares, cogitando nos ipsos, quasi adhuc in statu possibilitate existentes, judicaremus, ex lumine naturæ, ab auctore nature debere præcipi, vel prohiberi, tanquam cujus præceptum, vel prohibiti, universaliter natura rationalis conduceret: certè tunc, in consilium a DEO adduci, siadremus cultum DEI, & difudiadremus contumelias ipsius, ac parentum. Quod autem etiam in ea hypotheci homines quod aliqua inter se tamen disparent, ex eo orirent, quod non omnes statim agnoscerent honestatem moralis, sed darent ignorantia invincibilis, etiam juris nature, quod obiecta magis remora à primis principiis &c.

Ad prob. diff. iterum antec. DEUS præcipit, vel prohibet aliqua; quia sunt honesta, vel dishonesta radicaliter. conc. antec. quia jam sunt honesta, vel dishonesta formaliter. neg. antec. & conseq. Illud axioma Theologicum S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. a. 4. ait, intelligendum esse tantum de prohibitis jure positivo (hoc enim iure aliqua prohibentur, quia jam antecedenter sunt mala, ratione prohibitionis factæ à jure naturali) non autem esse intelligendum, de jure, seu lege æternæ DEI naturali; respectu enim hujus, ait S. Doctor, omnia esse mala; quia prohibita. Si tamen velis, potes etiam ad expli-

can